

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 12 kwietnia 2023 r. , znak (...) , Zakład Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w Ł. przyznał J. Z. emeryturę od 8 kwietnia 2023 r. tj. od osiągnięcia wieku emerytalnego. W treści decyzji wskazano, że do obliczenia emerytury przyjęto: kwotę składek zewidencjonowanych na koncie z uwzględnieniem waloryzacji w wysokości 140 462,36 zł, kwotę zwaloryzowanego kapitału początkowego w wysokości 685 126,16 zł , średnie dalsze trwanie życia tj.210,00 miesięcy. Wyliczona emerytura wyniosła 3 931,37 zł [(140 462,36 + 685 126,16) / 210,00]. Jednocześnie Zakład Ubezpieczeń Społecznych odmówił J. Z. prawa do rekompensaty z tytułu utraty możliwości nabycia prawa do wcześniejszej emerytury z tytułu pracy w warunkach szczególnych lub w szczególnym charakterze, wobec nieudowodnienia 15 lat pracy w szczególnych warunkach. Organ rentowy wskazał, że do prac wykonywanych w warunkach szczególnych zaliczono okres zatrudnienia w (...) od 12 lipca 1983 r. do 31 października 1989 r. oraz od 20 grudnia 1993 r. do 31 marca 2001 r. tj. 12 lat , 2 miesiące i 14 dni okresów składkowych. Jednocześnie Zakład Ubezpieczeń Społecznych wskazał ,że wypłata emerytury podlegała zawieszeniu z uwagi na kontynuację zatrudnienia przez J. Z..

/decyzja k.19 - 23 plik I akt ZUS/

W dniu 22 kwietnia 2023 r. J. Z. złożył odwołanie od ww. decyzji wnosząc o przyznanie rekompensaty. W uzasadnieniu odwołania wnioskodawca wskazał ,że do pracy wykonywanej w warunkach szczególnych powinno zaliczyć się mu okres od 3 września 1973 r. do 31 maja 1983 r. tj. pracy na stanowisku zecera w Spółdzielni Pracy (...).

/odwołanie k.3 – 3 odwrót/

W odpowiedzi na odwołanie pełnomocnik organu rentowego wniósł o jego oddalenie. W treści odpowiedzi wskazano ,że nie zaliczono wnioskodawcy okresu od 3 września 1973 r. do 31 maja 1983 r. ponieważ nie przedstawił on świadectwa wykonywania pracy w warunkach szczególnych. W odniesieniu zaś do okresu zatrudnienia wnioskodawcy od 15 grudnia 1989 r. do 31 sierpnia 1991 r. wskazano ,że w świadectwie pracy pracodawca nie powołał odpowiednich przepisów resortowych ,a nadto wskazane stanowisko nie odpowiada stanowisku ustawiacza pociągów.

/odpowiedź na odwołanie k.5 – 5 odwrót/

Sąd Okręgowy w Łodzi ustalił następujący stan faktyczny:

J. Z. urodził się (...) Z zawodu jest zecerem.

/okoliczność bezsporna/

Do pracy w warunkach szczególnych, ZUS zaliczył, wnioskodawcy, okres zatrudnienia w (...) od 12 lipca 1983 r. do 31 października 1989 r. oraz od 20 grudnia 1993 r. do 31 marca 2001 r. tj. 12 lat , 2 miesiące i 14 dni okresów składkowych.

/okoliczność bezsporna/

W okresie od 3 września 1973 r. do 31 maja 1983 r., J. Z. był zatrudniony w Spółdzielni Pracy (...) w Ł..

W okresie od 3 września 1973 r. do 31 października 1976 r. J. Z. był uczniem w zawodzie zecera – składacza ręcznego w (...) Szkole Zawodowej (...) w Ł. (umowa o naukę zawodu z dnia 1 września 1973 r. zawarta przez J. Z. ze (...) Przedsiębiorstwem (...) z siedzibą w Ł.). W treści umowy o naukę zawodu wskazano ,że do 16 roku życia norma czasu pracy wynosić będzie 6 godzin dziennie i 36 godzin tygodniowo , a po ukończeniu 16 roku życia norma czasu pracy będzie odpowiadać normalnemu czasowi pracy stosowanemu w zakładzie pracy.W trakcie nauki w szkole

wnioskodawca przez 3 dni w tygodniu przebywał w szkole , a w pozostałe 3 dni odbywał praktyki zawodowe.

Po ukończeniu szkoły , z dniem 1 listopada 1976 r. wnioskodawcę skierowana na trzymiesięczny staż. Z dniem 1 lutego 1977 r. powierzono mu obowiązki pracownicze zecera. W ich ramach wnioskodawca pracował na zecerni i zajmował się **ręcznym składaniem form drukowych (tekstów) z ołowianych czcionek , które uprzednio wytapiał. W zecerni, panował hałas spowodowany pracą linotypu , a w powietrzu utrzymywały się opary ołowiu** czyli pierwiastka toksycznego, bardzo szkodliwego dla zdrowia, prowadzącego do degeneracji ludzkich organów. Z uwagi na powyższe warunki pracy wnioskodawca otrzymywał mleko. Powierzone obowiązki J. Z. wykonywał w pełnym wymiarze czasu pracy do 31 maja 1983 r.

/świadcstwo pracy k.10 – 10 odwrót plik II akt ZUS , dokumentacja osobowa wnioskodawcy k.26 ,zeznania świadków:M. N. min.00:22:04 – 00:17:50 , H. K. min.00:27:50 – 00:31:08 rozprawy z dnia 2 sierpnia 2023 r. , płyta CD k.24 , zeznania wnioskodawcy min.00:10:44 – 00:11:32 w związku z jego informacyjnymi wyjaśnieniami min.00:01:58 - 00:10:16 rozprawy z dnia 11 września 2023 r. , płyta CD k.30/

W okresie od 15 grudnia 1989 r. do 31 sierpnia 1991 r., J. Z. zatrudniony był w Zakładach (...) w W.. We wskazanym okresie wnioskodawca zajmował się **podstawianiem pełnych wagonów kolejowych na teren zakładu pracy , a po ich opróżnieniu, zajmował się ich ustawianiem.** Powierzone obowiązki wykonywał w pełnym wymiarze czasu pracy.

/świadcstwo pracy k.13 plik II akt ZUS , dokumentacja osobowa wnioskodawcy k.18, zeznania wnioskodawcy min.00:10:44 – 00:11:32 w związku z jego informacyjnymi wyjaśnieniami min.00:01:58 - 00:10:16 rozprawy z dnia 11 września 2023 r. , płyta CD k.30/

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił na podstawie powołanych dowodów w postaci dokumentów znajdujących się w aktach niniejszej sprawy w tym w aktach ZUS, w szczególności na podstawie dokumentacji osobowej zatrudnienia ubezpieczonego oraz zeznań samego wnioskodawcy i świadków: M. N. i H. K., którzy pracowali z wnioskodawcą, w spornym okresie , a tym samym, dysponują wiedzą o zakresie obowiązków , jakie, wówczas, **faktycznie wykonywał.** Najważniejszą rolę spełniły materialne źródła dowodowe czyli dokumentacja zawarta w aktach osobowych z Zakładów (...) i (...) Pracy (...)Usługowej (...) . D. pracownicza, jednoznacznie obrazuje – charakter pracy wnioskodawcy - wykonywanej w pełnym wymiarze czasu pracy, w warunkach , kwalifikowanych jako praca w - **szczególnych - warunkach.** Zgromadzone dokumenty, zeznania ubezpieczonego i świadków, nie budzą wątpliwości, co do ich wiarygodności, znajdują potwierdzenie w załączonej dokumentacji osobowej, uzupełniają się wzajemnie i stanowią, tym samym, wiarygodne źródło dowodowe. Sad dał wiarę zeznaniom świadków i wnioskodawcy , albowiem treść zeznań czyli osobowych źródeł dowodowych, znajduje potwierdzenie w materialnych źródłach dowodowych.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Odwołanie zasługiwało na uwzględnienie.

Przedmiotem postępowania było rozstrzygnięcie, czy J. Z. przysługuje prawo do rekompensaty z tytułu pracy w warunkach szczególnych.

Stosownie do art. 2 pkt 5 i art.21 ust.1 ustawy o emeryturach pomostowych (tj. Dz. U. z 2023 r. poz.164) rekompensata stanowi odszkodowanie za utratę możliwości nabycia prawa do wcześniejszej emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze dla osób, które nie nabyły prawa do emerytury pomostowej.

Celem rekompensaty, podobnie jak i emerytury pomostowej, jest łagodzenie skutków utraty możliwości przejścia na emeryturę przed osiągnięciem wieku emerytalnego przez pracowników zatrudnionych przy pracach w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze. W przypadku rekompensaty realizacja tego celu polega jednak nie na stworzeniu możliwości wcześniejszego zakończenia aktywności zawodowej, lecz na odpowiednim zwiększeniu podstawy wymiaru emerytury z FUS, do której osoba uprawniona nabyła prawo po osiągnięciu powszechnego wieku

emerytalnego (tak M. Zieleniecki - Komentarz do art.21 ustawy o emeryturach pomostowych, LEX, por. też wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z 31.03.2016 r., III AUa 1899/15 – LEX 2044406).

Zgodnie z art.21 ust.1 ustawy o emeryturach pomostowych rekompensata przysługuje ubezpieczonemu, jeżeli ma okres pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze w rozumieniu przepisów ustawy o emeryturach i rentach z FUS, wynoszący co najmniej 15 lat. Stosownie do treści ust. 2 tego przepisu rekompensata nie przysługuje osobie, która nabyła prawo do emerytury na podstawie przepisów ustawy o emeryturach i rentach z FUS.

W myśl art. 23 ust.1 i 2 powołanej ustawy ustalenie rekompensaty następuje na wniosek ubezpieczonego o emeryturę; rekompensata przyznawana jest w formie dodatku do kapitału początkowego, o którym mowa w przepisach art. 173 i art. 174 ustawy o emeryturach i rentach z FUS.

Artykuł 2 pkt 5 i art. 21 ust. 1 ustawy o emeryturach pomostowych formułują dwie zasadnicze przesłanki nabycia prawa do rekompensaty, tj.:

- 1) nienabycie prawa do emerytury pomostowej,
- 2) osiągnięcie okresu pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze w rozumieniu ustawy o emeryturach i rentach z FUS wynoszącego co najmniej 15 lat.

Przesłanką negatywną zawartą w art. 21 ust.2 ustawy o emeryturach pomostowych jest nabycie prawa do emerytury na podstawie przepisów ustawy o emeryturach i rentach z FUS.

W literaturze podkreśla się, że wykładnia przepisu art. 21 ust.2 ustawy o emeryturach pomostowych nie może prowadzić do absurdalnego wniosku, że prawo do rekompensaty przysługuje wyłącznie tym osobom, które nie nabyły prawa do jakiegokolwiek emerytury z FUS. Skoro zgodnie z art.23 ustawy o emeryturach pomostowych rekompensata przyznawana jest w formie dodatku do kapitału początkowego, a zgodnie z art. 173 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS kapitał początkowy ustala się dla ubezpieczonych urodzonych po dniu 31 grudnia 1948 r., za których były opłacane składki na ubezpieczenie społeczne przed dniem 1 stycznia 1999 r., to warunek sformułowany w art. 21 ust. 2 ustawy o emeryturach pomostowych należy rozumieć w taki sposób, że rekompensata jest adresowana wyłącznie do ubezpieczonych objętych systemem emerytalnym zdefiniowanej składki, którzy przed osiągnięciem podstawowego wieku emerytalnego nie nabyli prawa do emerytury z FUS obliczanej według formuły zdefiniowanego świadczenia. Przyjąć, tym samym, również, należy, że rekompensata nie przysługuje tym ubezpieczonym, którzy zostali objęci ubezpieczeniem społecznym lub rozpoczęli służbę po 31 grudnia 1998 roku.

Analiza układu, warunkującego prawo do emerytury pomostowej prowadzi do wniosku, że świadczenie to przysługuje tym pracownikom, którzy osiągnęli co najmniej 15-letni okres pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze w rozumieniu art.32 ust.1 i 3 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, ale nie nabyli prawa do emerytury pomostowej z powodu nieuznania ich pracy za wykonywaną w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3 ustawy o emeryturach pomostowych (tak M. Zieleniecki - Komentarz do art.21 ustawy o emeryturach pomostowych, LEX).

W przedmiotowej sprawie bezsporne jest, że odwołujący się nie nabył prawa do emerytury pomostowej, ani prawa do emerytury w obniżonym wieku emerytalnym w związku z wykonywaniem pracy w warunkach szczególnych lub w szczególnym charakterze.

Stosownie natomiast do treści art. 32 ust. 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tj. Dz. U. z 2023 r. , poz. 1251), za pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach uważa się pracowników zatrudnionych przy pracach o znacznej szkodliwości dla zdrowia oraz o znacznym stopniu uciążliwości lub wymagających wysokiej sprawności psychofizycznej ze względu na bezpieczeństwo własne lub otoczenia w podmiotach, w których obowiązują wykazy stanowisk ustalone na podstawie przepisów dotychczasowych.

Z kolei art. 32 ust.4 ustawy emerytalnej stanowi, że wiek emerytalny, o którym mowa w ust. 1, rodzaje prac lub stanowisk oraz warunki, na podstawie których osobom wymienionym w ust. 2 i 3 przysługuje prawo do emerytury, ustala się na podstawie przepisów dotychczasowych, to jest na podstawie rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz.U. Nr 8, poz.43 ze zm.).

Z §1 cytowanego rozporządzenia wynika, że jego treść stosuje się do pracowników, wykonujących prace w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze, wymienione w §4-15 rozporządzenia oraz w wykazach stanowiących załącznik do rozporządzenia. Przepis § 2 ust.1 rozporządzenia ustala, że za okresy uzasadniające nabycie prawa do świadczeń na zasadach określonych w rozporządzeniu uważa się okresy, w których praca w szczególnych warunkach jest wykonywana stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku pracy.

Podkreślić należy, iż organ rentowy uznał, iż wnioskodawca wykazał łącznie 12 lat , 2 miesiące i 14 dni okresów składkowych (zaliczono mu okres zatrudnienia w (...) od 12 lipca 1983 r. do 31 października 1989 r. oraz od 20 grudnia 1993 r. do 31 marca 2001 r.).

Zgodnie z rozporządzeniem Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 11 października 2011 r. w sprawie postępowania o świadczenia emerytalno-rentowe (Dz. U. 2011. 237.1412) określone zostały środki dowodowe, które powinny być dołączone do wniosku, stwierdzające okoliczności uzasadniające przyznanie tego świadczenia. W myśl §21-23 powołanego rozporządzenia środkiem dowodowym stwierdzającym okresy zatrudnienia są pisemne zaświadczenia zakładów pracy, wydane na podstawie posiadanych dokumentów, oraz legitymacje ubezpieczeniowe, a także inne dowody z przebiegu ubezpieczenia. W przypadku zaś ubiegania się pracownika o przyznanie emerytury z tytułu zatrudnienia w szczególnym charakterze, zaświadczenie zakładu pracy powinno stwierdzać charakter i stanowisko pracy w poszczególnych okresach oraz inne okoliczności, od których jest uzależnione przyznanie takiej emerytury lub renty. Wyjątek od zasady ustalonej w powołanym przepisie jest zawarty w § 25 wymienionego rozporządzenia, który przewiduje, że okresy zatrudnienia mogą być udowodnione zeznaniami świadków, gdy zainteresowany wykaże, że nie może przedstawić zaświadczenia zakładu pracy.

Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 27 maja 1985 r., III UZP 5/85 wyjaśnił, że w postępowaniu o świadczenia emerytalno-rentowe dopuszczalne jest przeprowadzenie przed sądem pracy i ubezpieczeń społecznych dowodu z zeznań świadków na okoliczność zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, jeżeli zainteresowany wykaże, że nie może przedstawić zaświadczenia zakładu pracy. Pogląd ten został rozwinięty w znowelizowanym art.473 k.p.c., który stanowi, że w sprawach z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych nie stosuje się przepisów ograniczających dopuszczalność dowodu ze świadków i z przesłuchania stron. W postępowaniu przed tymi sądami okoliczności mające wpływ na prawo do świadczeń mogą być udawadniane wszelkimi dostępnymi środkami dowodowymi (por. wyr. SN z dnia 02.02.1996 r. II URN 3/95 OSNP 1996/16/239). Mając powyższe na uwadze podnoszony przez organ rentowy zarzut braku wykazania przez wnioskodawcę wykonywania pracy w warunkach szkodliwych wobec nieprzedstawienia stosownego świadectwa nie mógł odnieść skutku.

Dla rozstrzygnięcia spornej kwestii zasadnym stało się zatem ustalenie, czy praca wykonywana przez ubezpieczonego w spornym okresie była wykonywana w warunkach szczególnych, o jakich mowa w cytowanych wyżej przepisach, wszelkimi środkami dowodowymi, tj. na podstawie zeznań świadków, zeznań samego ubezpieczonego oraz dowodów z dokumentów przedłożonych w toku postępowania dowodowego. Z tych też przyczyn sąd dopuścił dowód z zeznań świadków, przesłuchania wnioskodawcy oraz załączonych akt osobowych.

Rozporządzenie Rady Ministrów z 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. Nr 8, poz. 43 ze zm.) w § 2 ust. 2 zobowiązuje zakłady pracy do stwierdzenia okresów zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze wyłącznie na podstawie posiadanej dokumentacji.

Analiza treści wykazu A stanowiącego załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. wskazuje, że do prac w warunkach szczególnych należą m.in. wymienione w dziale XI w przemyśle poligraficznym , poz.1 prace przy produkcji i obróbce materiału zecerskiego i form drukowych ze stopu drukarskiego.

Przyczyną nieuwzględnienia przez organ rentowy okresu zatrudnienia wnioskodawcy w Spółdzielni Pracy (...) od 3 września 1973 r. do 31 maja 1983 r. do stażu pracy w warunkach szczególnych był fakt, że wnioskodawca nie przedstawił stosownego świadectwa pracy.

Podkreślić jednak należy, że istotnym jest, jakie prace faktycznie w toku swojego zatrudnienia wykonywał skarżący oraz czy prace te są wymienione w cytowanym wyżej rozporządzeniu z dnia 7 lutego 1983 roku, gdyż właśnie to rozporządzenie jest aktem prawnym, w oparciu o który należy orzekać, czy dana praca była pracą w warunkach szczególnych. Sama natomiast nazwa stanowiska nie może dyskwalifikować faktycznie wykonywanych prac w spornym okresie zatrudnienia. O uznaniu wykonywanej pracy, jako pracy w warunkach szczególnych, nie decyduje literalne brzmienie nazwy stanowiska wskazanego w świadectwie pracy, lecz charakter pracy faktycznie wykonywanej, która odpowiada stanowisku pracy wymienionemu w przedmiotowym wykazie.

W tym miejscu Sąd Okręgowy pragnie wskazać , że sporny okres nauki zawodu wnioskodawcy nie jest okresem pracy wykonywanej w szczególnych warunkach w rozumieniu art. 32 w związku z art. 184 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t.j. Dz.U. z 2009 roku, Nr 153, poz. 1227 ze zm.), z uwzględnieniem rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 roku w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz.U. Nr 8, poz. 43 ze zm.), gdyż praca ucznia nie była wykonywana w sposób stały i w pełnym wymiarze czasu pracy, ustanowionym dla danego stanowiska pracy (§ 2 rozporządzenia).

W ocenie Sądu Okręgowego, zebrany w niniejszej sprawie materiał dowodowy , jednoznacznie wskazuje jednak , że od 1 lutego 1977 r. wnioskodawca zajmował się wyłącznie **ręcznym składaniem form drukowych** (tekstów) **z ołowianych czcionek** , które uprzednio wytapiał. W zecerni panował **hałas spowodowany pracą linotypu** , a w powietrzu utrzymywały się opary ołowiu czyli pierwiastka toksycznego, bardzo szkodliwego dla zdrowia, prowadzącego do degenacji ludzkich organów, a nawet śmierci . Wnioskodawca otrzymywał mleko. Powierzone obowiązki J. Z. wykonywał w pełnym wymiarze czasu pracy do 31 maja 1983 r.

W ocenie Sądu Okręgowego, zebrany w niniejszej sprawie materiał dowodowy wskazuje również , że w okresie od 15 grudnia 1989 r. do 31 sierpnia 1991 r. J. Z. zatrudniony był w Zakładach (...) w W. i zajmował się podstawianiem pełnych wagonów kolejowych na teren zakładu pracy , a po ich opróżnieniu , zajmował się ich ustawianiem. Powierzone obowiązki wykonywał w pełnym wymiarze czasu pracy. Tak więc należy uznać, iż odwołujący w spornym okresie stale i w pełnym wymiarze czasu pracy, wykonywał prace w szczególnych warunkach wymienione pod poz. 13, działu VIII Wykazu A, stanowiącego załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz.U. Nr 8 poz.43 ze zm.), gdzie wymienione są prace zakładowych służb kolejowych bezpośrednio związane z utrzymaniem ruchu pociągów.

W związku z powyższym stwierdzić należy, że ubezpieczony wykazał, iż stale, a więc w sposób ciągły w ramach obowiązującego go pełnego wymiaru czasu pracy świadczył pracę w ww. okresach, co z okresem już uznanym przez organ rentowy daje wnioskodawcy staż pracy w warunkach szczególnych w wymiarze wynoszącym ponad 15 lat.

Mając na uwadze powyższe, na podstawie art. 477¹⁴ § 2 k.p.c. , Sąd zmienił zaskarżoną decyzję i przyznał J. Z. prawo do rekompensaty z tytułu pracy w warunkach szczególnych.

S.B.